

ПЕРЕОЦІНКА ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ: ОСНОВНІ АСПЕКТИ ТА ОБОВ'ЯЗКОВІСТЬ

Одним з найважливіших факторів збільшення обсягів виробництва продукції та ефективного функціонування підприємства на ринку є його забезпечення основними засобами. Основні засоби займають вагоме місце в сукупності активів підприємства, саме тому потребують достатньо уваги до правильності їх обліку.

Переваги обліку основних засобів за первісною вартістю не викликають сумніву, однак наявні методи оцінки за цим критерієм виключають можливість впливу інфляції та інших ринкових механізмів на формування вартості об'єктів основних засобів. Особливо важливе значення для підприємств середнього та великого бізнесу має переоцінка основних засобів на момент прийняття управлінських рішень.

Переоцінка основних засобів проводиться підприємством для приведення вартості основних засобів, що склалася в бухгалтерському обліку, до її реального ринкового рівня. Варто зазначити, що підприємство не зобов'язане здійснювати переоцінку основних засобів, ця процедура є добровільною.

Більшість підприємств відмовляється від переоцінки основних засобів, так як за переоцінку доведеться витратити певну суму грошей, оскільки на вимогу закону доведеться скористатися послугами професійного оцінювача. Якщо ж підприємство здійснить переоцінку основних засобів самостійно, таку переоцінку буде визнано недійсною.

Переоцінку проводять, якщо залишкова вартість об'єкта основних засобів суттєво відрізняється від його справедливої вартості на дату балансу. Зазвичай, за критерій суттєвості приймають величину, яка дорівнює 1 % чистого прибутку (збитку) підприємства або 10 % справедливої вартості активу. Критерій суттєвості обов'язково має бути затверджений наказом про облікову політику підприємства.

Оскільки в результаті переоцінки вартість основних засобів може як збільшуватись, так і зменшуватись, то в бухгалтерському обліку може відобразитись як дооцінка, так і уцінка об'єктів основних засобів.

Важливим моментом є те, що у бухгалтерському обліку не переоцінюються:

- МНМА і бібліотечні фонди, амортизація яких нараховується методом 50 % на 50 % або 100 % при введенні в експлуатацію (п. 16 П(С)БО 7);

- інвестиційна нерухомість, яка обліковуються за первісною вартістю, зменшеною на суму нарахованої амортизації з урахуванням втрат від зменшення корисності та вигод від її відновлення (п. 18 П(С)БО 32).

Відповідно до п. 16 П(С)БО 7 у разі переоцінки об'єкта основного засобу на ту саму дату здійснюється переоцінка всіх об'єктів групи основних засобів, до якої належить цей об'єкт. При цьому під групою основних засобів мають на увазі

сукупність однотипних за технічними характеристиками, призначенням й умовами використання необоротних матеріальних активів. Переоцінка основних засобів тієї групи, об'єкти якої вже зазнали переоцінки, надалі має проводитись з такою регулярністю, щоб їх залишкова вартість на дату балансу суттєво не відрізнялася від справедливої вартості.

Відповідно до п. 17 П(С)БО 7 переоцінена первісна вартість і сума зносу об'єкта основних засобів визначаються множенням відповідно первісної вартості і суми зносу об'єкта основних засобів на індекс переоцінки. При цьому індекс переоцінки визначається шляхом ділення справедливої вартості об'єкта на його залишкову вартість. Далі визначається сума переоцінки (дооцінки чи уцінки) первісної вартості, зносу та залишкової вартості об'єкта ОЗ. Для цього від переоціненої первісної вартості й зносу об'єкта віднімається відповідно первісна вартість і знос об'єкта до переоцінки. А від справедливої вартості об'єкта віднімається його залишкова вартість. Таким чином у результаті отримуємо суму переоцінки залишкової вартості.

Водночас, якщо залишкова вартість об'єкта ОЗ дорівнює нулю, то його переоцінена залишкова вартість визначається додаванням справедливої вартості цього об'єкта до його первісної (переоціненої) вартості без зміни суми зносу об'єкта. При цьому для таких об'єктів, що продовжують використовуватися, обов'язково визначається ліквідаційна вартість.

Надалі після переоцінки відповідна комісія підприємства повинна встановити новий строк експлуатації для кожного об'єкта з урахуванням їхнього технічного стану й ступеня зношеності. І в подальшому амортизація нараховуватиметься відповідно до нової залишкової вартості, нового строку корисного використання (експлуатації) та нового методу її нарахування з місяця, наступного за місяцем проведення переоцінки.

У бухгалтерському обліку відображення переоцінки залежить від того, що саме проводилося: дооцінка чи уцінка, а також від результату попередніх переоцінок (дооцінка чи уцінка). Так, сума дооцінки залишкової вартості об'єкта основних засобів включається до складу капіталу в дооцінках і відображається в іншому сукупному доході, а сума уцінки – до складу витрат ([п. 19 П\(С\)БО 7](#)). Під час повторної переоцінки, тобто в разі зміни переоцінки з уцінки на дооцінку чи навпаки, необхідно керуватись [п. 20 П\(С\)БО 7](#).

У разі наявності (на дату проведення чергової (останньої) дооцінки об'єкта основних засобів) перевищення суми попередніх уцінок об'єкта і втрат від зменшення його корисності над сумою попередніх дооцінок залишкової вартості цього об'єкта і вигід від відновлення його корисності сума чергової (останньої) дооцінки, але не більше зазначеного перевищення, включається до складу доходів звітного періоду, а різниця (якщо сума чергової (останньої) дооцінки більше зазначеного перевищення) спрямовується на збільшення капіталу у дооцінках і відображається в іншому сукупному доході.

У разі наявності (на дату проведення чергової (останньої) уцінки об'єкта основних засобів) перевищення суми попередніх дооцінок об'єкта і вигід від відновлення його корисності над сумою попередніх уцінок залишкової вартості цього об'єкта і втрат від зменшення його корисності сума чергової (останньої) уцінки, але не більше зазначеного перевищення, спрямовується на зменшення капіталу у дооцінках та відображається в іншому сукупному доході, а різниця (якщо сума чергової (останньої) уцінки більше зазначеного перевищення) включається до витрат звітного періоду.

Відповідно до [п. 21 П\(С\)БО 7](#) перевищення сум попередніх дооцінок об'єкта ОЗ над сумою попередніх уцінок включається до складу нерозподіленого прибутку одним із способів:

- або щомісячно (щокварталу чи раз на рік) у сумі, пропорційній нарахуванню амортизації;
- або при вибутті раніше переоціненого об'єкта ОЗ.

Отже, переоцінка основних засобів проводиться за рішенням підприємства і здебільшого не є для нього обов'язковою процедурою. Підставою для переоцінки є істотна відмінність залишкової вартості об'єкта основного засобу від його справедливої вартості.

Список використаної літератури:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>